

De Torre Llunàtica a Torre Campderà

Vista general de l'edifici de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM. Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.49. Autor: desconegut.

“¿Dónde empieza la anormalidad? Ciertamente es que no existe la línea divisoria o frontera que nos señale tal demarcación. Pero sabemos por definición, que se sitúa exactamente, donde comienza la incompatibilidad del hombre con el medio”.

Dr. Manel Bernat Carreras “Algunas nociones psiquiátricas” 1956

“Todo el mundo concibe sin esfuerzo que quien sufra una predisposición a enfermedades respiratorias, o cardiovasculares, o hepáticas debe recurrir a regímenes de reposo y de alimentación y a climas y a alturas convenientes en establecimientos adecuados. En cambio, a todo el mundo le viene cuesta arriba hacerse a la idea de que quienes están predispuestos a un desequilibrio psíquico deben, asimismo, precaverse convenientemente, tomándose un descanso, y, si es preciso, un retiro, que les defienda contra una posible agresión del medio, o de un exceso de trabajo o de la diaria lucha, que pueda hacer tambalear su equilibrio psico-nervioso.”

Dr. Manel Bernat Carreras, *En reivindicación de un método*, 1953

La tasca mèdica, social i humanitària que es portà a terme des de Torre Campderà, al llarg de gairebé un segle i mig, va ajudar a cobrir un buit importantíssim pel que fa a la salut mental de les persones, no només de Lloret, sinó d'arreu de pobles de Catalunya i eventualment de països estrangers. Cal no oblidar episodis de la nostra història de la qual podem sentir-nos més que orgullosos.

L'any 1844 el doctor Francesc Campderà i Camin va fundar a Lloret de Mar un dels primers centres privats d'Espanya destinats a acollir malalts mentals: Torre Llunàtica. Posteriorment, i al llarg de tres generacions, aquest establiment va continuar exercint la seva activitat sota el nom de Torre Campderà, fins a la seva fi, l'any 1988. Des del primer moment, el centre —situat en un emplaçament idoni, amb excel·lents vistes sobre el mar i sobre el poble— va ser dissenyat evitant tot allò que pogués donar sensació de clausura, reclusió i de privació de llibertat, donant al conjunt d'edificis i jardins un caire d'allò més agradable, digne de qualsevol espai de lleure o de descans. I és que Torre Campderà estava envoltada d'arbres, vinyes, plantes, fins i tot tenia una petita cascada al jardí.

Jardins de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM.
Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.36. Autor: desconegut.

Dues són les virtuts que reconeixia el doctor Manel Bernat —últim director d'aquesta clínica mental— a la història de Torre Campderà. Per una banda, la continuïtat d'una mateixa família (que residia en el mateix centre) en la direcció i administració del sanatori i per una altra, l'aplicació d'un mètode: la psicoteràpia, la qual considerava la base de tot tractament i element decisiu de l'èxit o el fracàs. El tractament que rebien els malalts s'ajustava individualment a les necessitats de cada pacient. Els interns sortien de manera regular a passejar per les rodalies i, aquells que estaven més bé, fins i tot sortien acompanyats per algú a visitar famílies del poble o a fer altres activitats com anar a pescar o a caçar.

Jardins de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM.
Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.43. Autor: desconegut.

Imatge de l'interior d'un dels lavabos de la Torre Campderà. Ca. 1935.
Procedència: SdAMLLM. Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.32. Autor: desconegut.

A l'Arxiu Municipal de Lloret es conserven llibres d'històrics clínics d'aquest centre. Els més antics daten de 1910 a 1920, i uns altres de 1930 a 1941, tots ells separats en llibres d'homes i de dones, segons els canons marcats per l'època. Els casos més repetits són l'esquizofrènia i la paranoia. A partir de l'any 1984 ja trobem un detall més exhaustiu de les malalties. Així, podem apreciar toxicomanies (amb un nombre molt elevat d'ingressos voluntaris per part de joves de menys de 30 anys), psicosis, psiconeurosi, brots psicòtics, demència senil, esquizofrènia paranoide, trastorns de personalitat, alcoholisme crònic, crisis depressives profundes, deliris persecutoris crònics, depressions nervioses, esquizofrènia juvenil, intents d'autòlisi, depressions endògenes i, específicament en dones, nombrosos casos d'oligofrènia i anorèxia nerviosa. També tenim coneixement de les anotacions relacionades amb el motiu de sortida del centre dels pacients: "per fuga", "per trasllat", "per defunció", "per sortida sense avís previ" o "per sortida voluntària". Una altra cosa molt més complicada era la sortida del centre per curació. El doctor Bernat explica en els seus articles que la tornada a casa ("el salto al ring de la vida del enfermo que ya no lo es") és una qüestió crucial, ja que la persona retorna a l'ambient que va ser testimoni, si no la causa, del desenvolupament de la seva malaltia.

El sistema emprat quan ingressava un nou malalt va anar variant molt al llarg del temps. Només ens resta el testimoni dels últims anys, és a dir, el testimoni directe dels escrits del doctor Bernat. Ell explica que inicialment albergaven vint-i-cinc pacients i que només disposaven de medis de contenció físics rudimentaris. Això feia que, en un primer moment, la convivència amb els malalts no fos gaire agradable donat que escenes espectaculars i violentes eren habituals. A partir dels anys 30, i amb la inserció al centre psiquiàtric de noves tècniques mèdiques, es va aconseguir que el pacient esdevingués d'entrada molt més permeable a l'acció dels metges i conseqüentment a la psicoteràpia. Una de les premisses bàsiques del doctor Bernat era que no s'havia d'estudiar les malalties sinó els malalts. D'aquesta manera el tracte exquisit i el respecte que se'ls oferia, aviat era imitat pels mateixos pacients i s'aconseguia crear un clima similar al que hi podria haver en qualsevol hotel de repòs o balneari. Aquest fou l'esperit imperant en la història de Torre Campderà.

Laura Bertran Fontserè
Regidora de Cultura